

Råvareprisens betydning for forbrukerprisen: Det nytter å redusere prisen på rå melk.

Norsk melkeråvare

Frokostseminar om hvordan råvareprisen (PGE) påvirker forbrukerprisene.

21. september kl 0830 til 1000. Thon Conference, Universitetsgata 26, Oslo

Ivar Pettersen, ALO-Analyse AS

Det nytter å redusere prisen på rå melk

- Endringer i pris til bonde gir endring i forbrukerpris
- Det burde ikke overraske
- Likevel viktig å merke seg

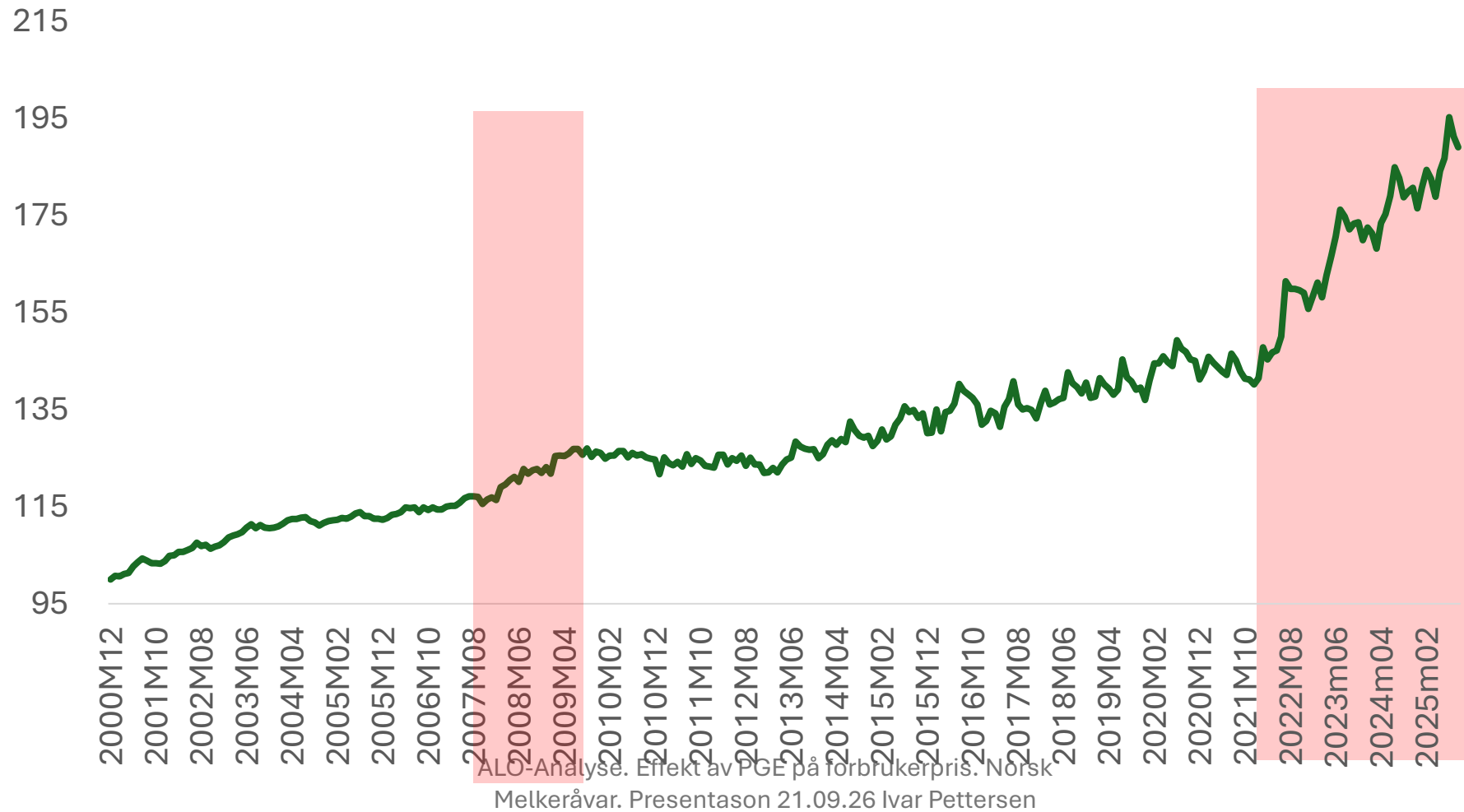
Det nytter: Endringer i pris til bonde gir endring i forbrukerpris

- Priser stiger, stort sett, men i ulik grad
- Sterk samvariasjon mellom melkepris til bonde og pris på meierivarer til forbruker
- En sannsynlig effekt, tross et urolig år for meierivarer

Priser stiger, stort sett, men i ulik grad

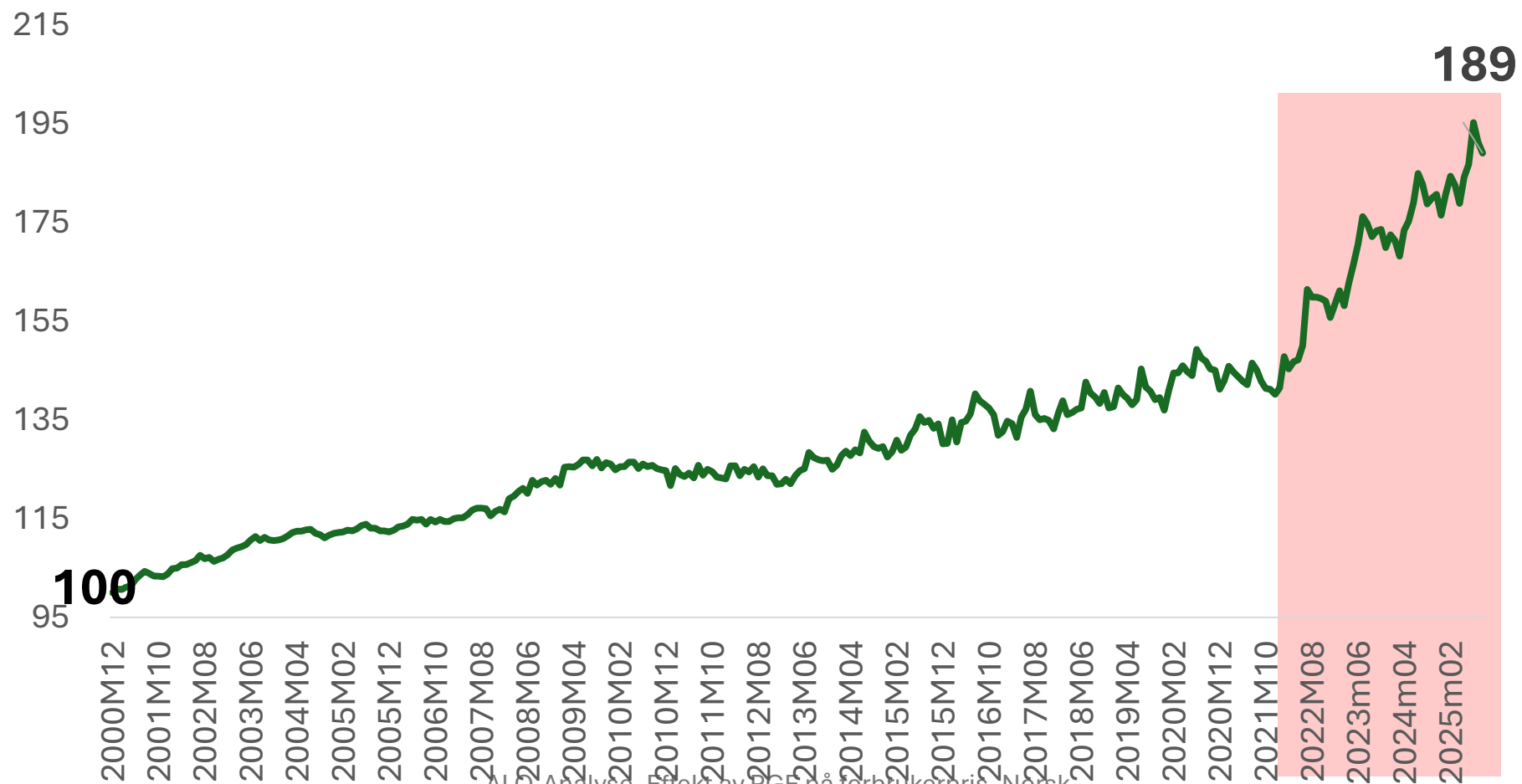
Priser stiger: Matvarer og alkoholfrie drikkevarer.

Momskorr. konsumprisindeks: 2000-2025. 2000=100

Priser stiger:

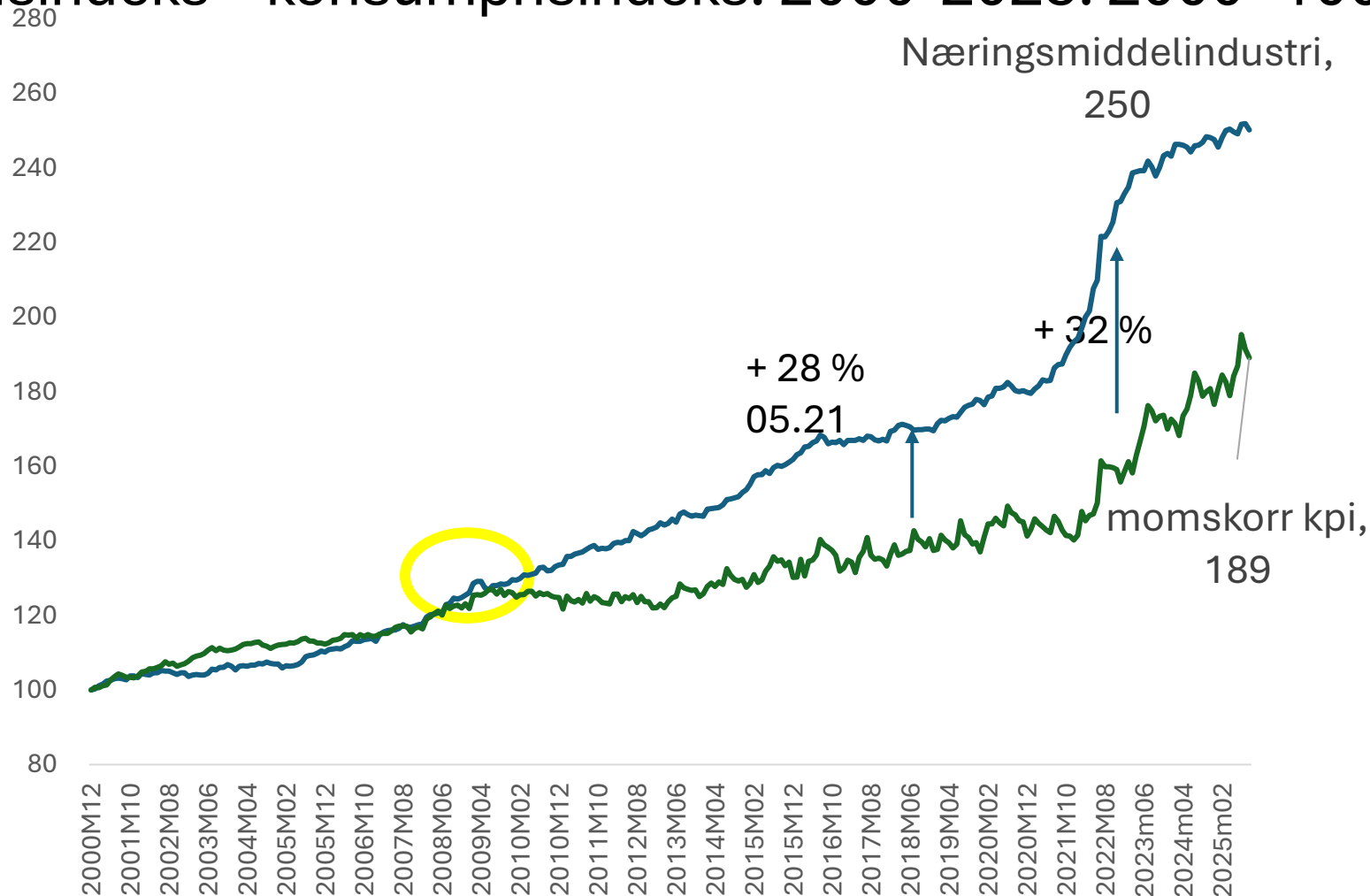
Matvarer og alkoholfrie drikkevarer. Momskorr. konsumprisindeks: 2000-2025. 2000=100

ALO-Analyse. Effekt av PGE på forbrukerpris. Norsk
Melkeråvar. Presentasjon 21.09.26 Ivar Pettersen

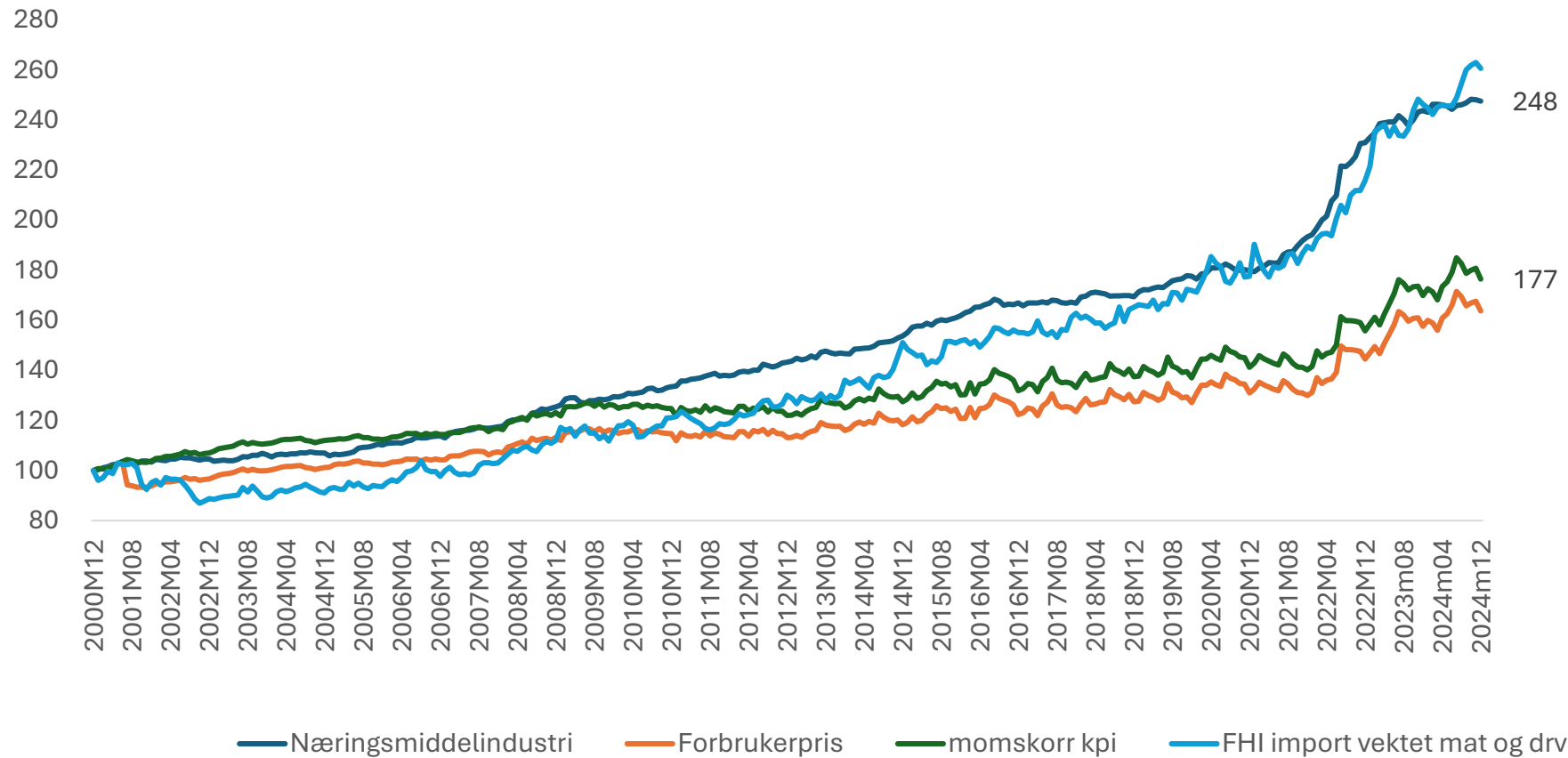
Priser stiger, men i ulik grad:

Produsentprisindeks – konsumprisindeks: 2000-2025. 2000=100

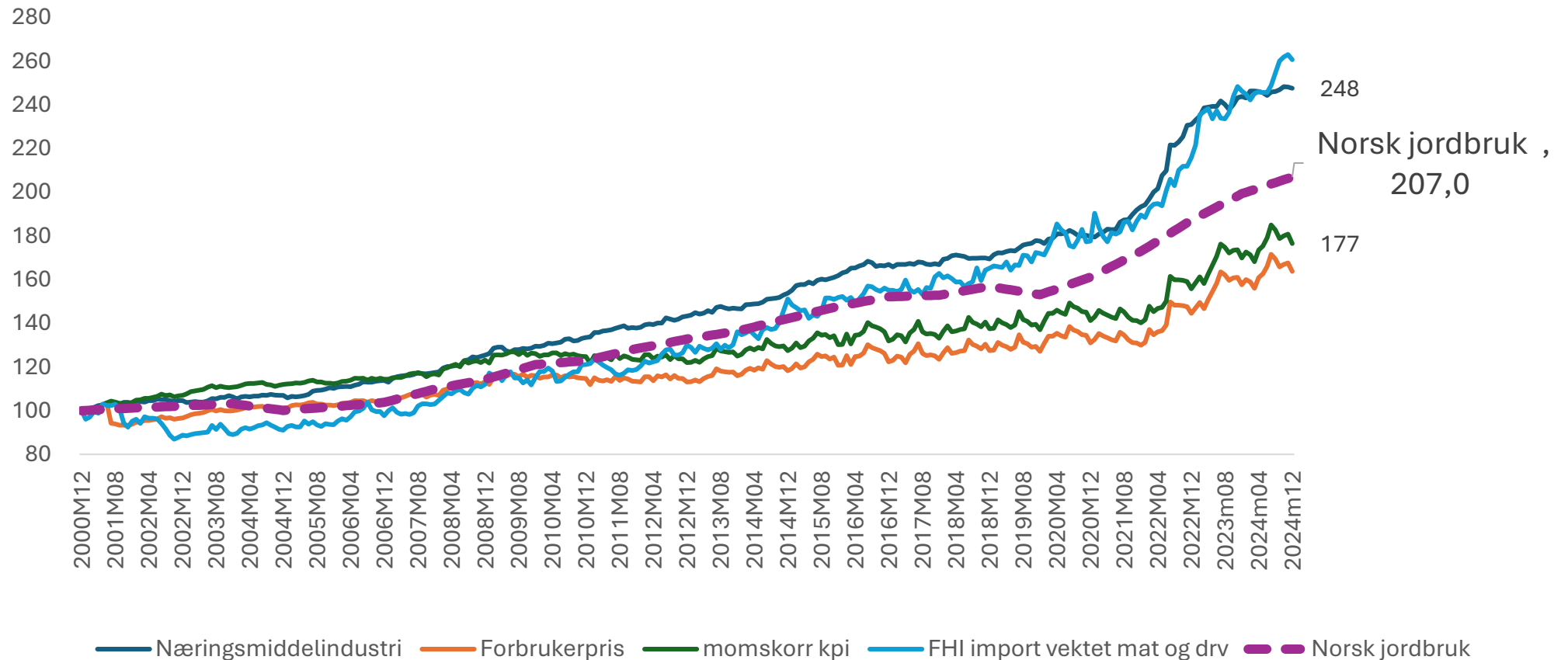
Priser stiger, men i ulik grad.

Prisindekser for matvarer: KPI, KPI-momsjustert, produsentprisindeks, importprisindeks og beregnet prisindeks for norsk jordbruk. 2000=100. 2000-2024

Priser stiger, men i ulik grad.

Prisindekser for matvarer: KPI, KPI-momsjustert, produsentprisindeks, importprisindeks og beregnet prisindeks for norsk jordbruk. 2000=100. 2000-2024

Priser stiger, men i ulik grad.

Slik er det også for melk og meierivarer,

Pr August 2026

siste mnd

Matvarer

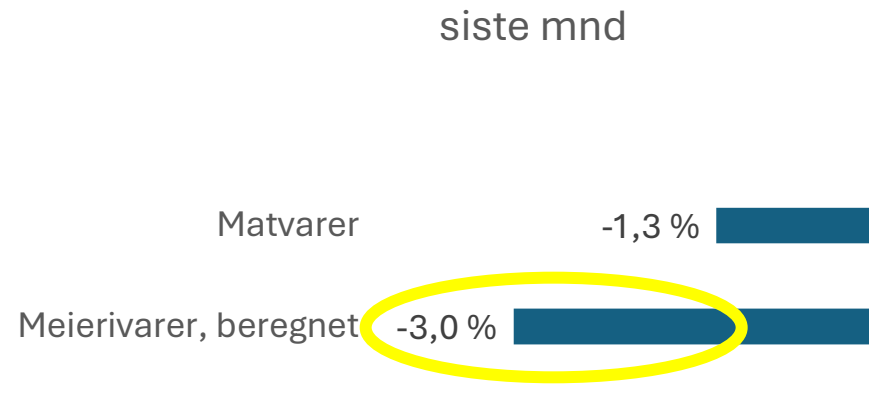
-1,3 %

Priser stiger, men i ulik grad.

Slik er det også for melk og meierivarer,

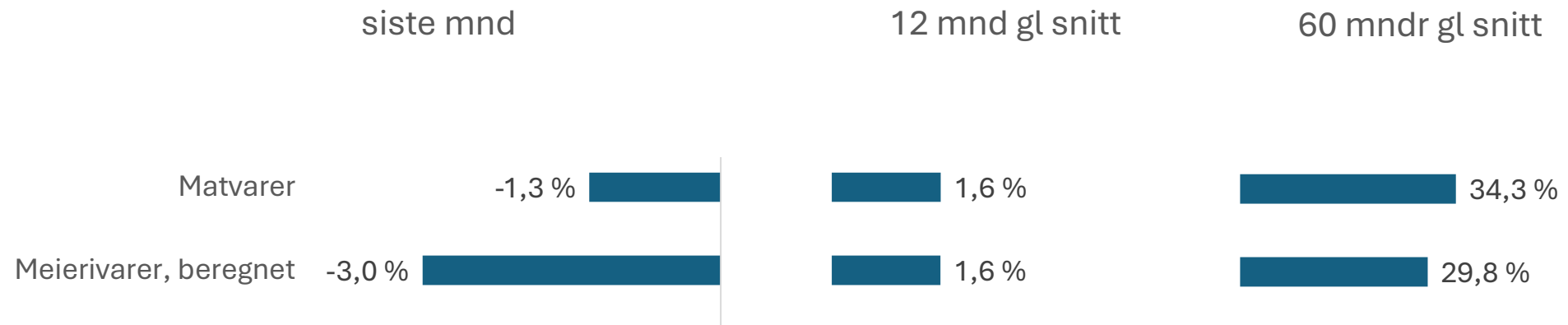
Pr August 2026

Priser stiger, men i ulik grad.

Slik er det også for melk og meierivarer,

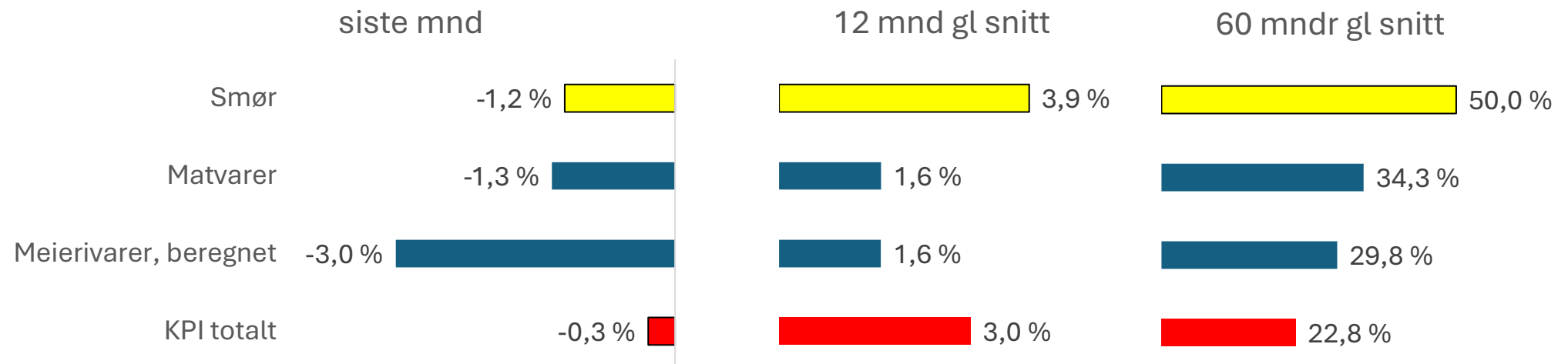
Pr August 2026

Priser stiger, men i ulik grad.

Slik er det også for melk og meierivarer,

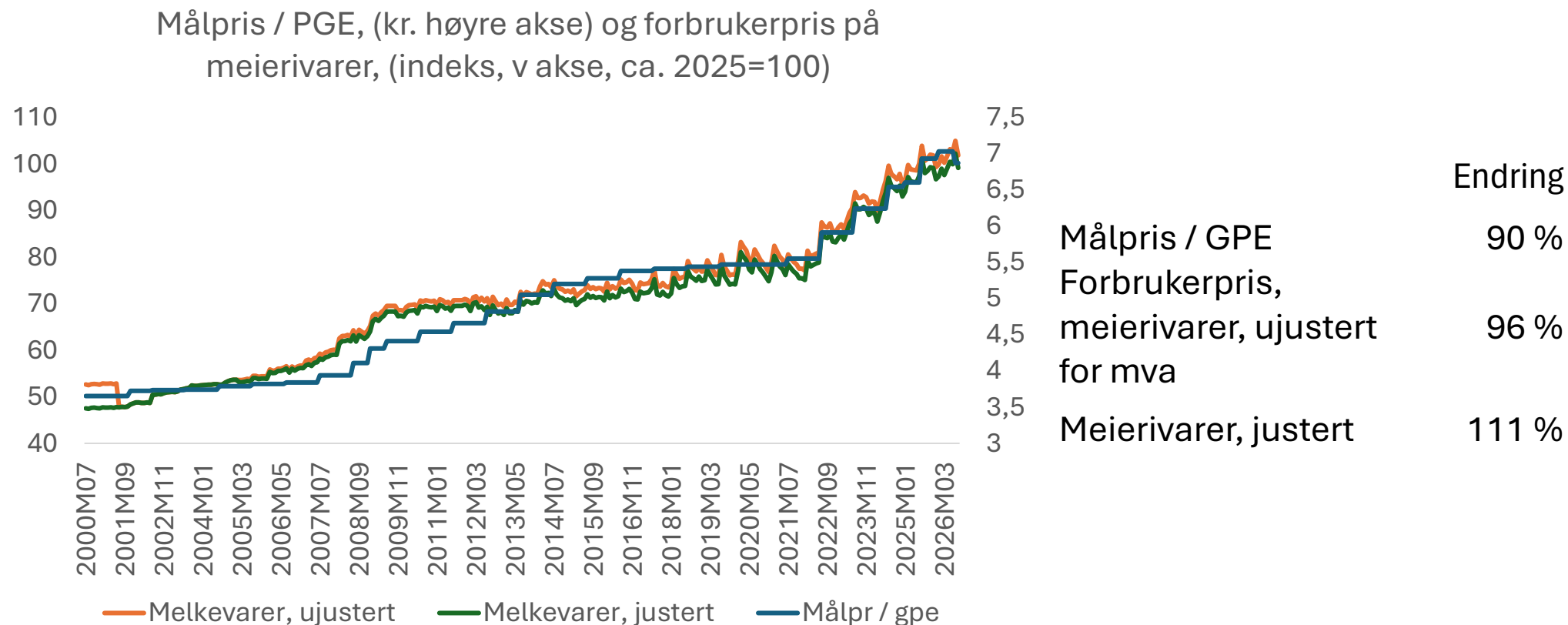
Pr August 2026

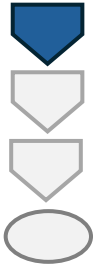

Priser stiger, men ikke alle like mye.

Slik er det også for melk og meierivarer

Målpris/PGE for melkeråvare og forbrukerpris for meierivarer, 2000 til 2026.8

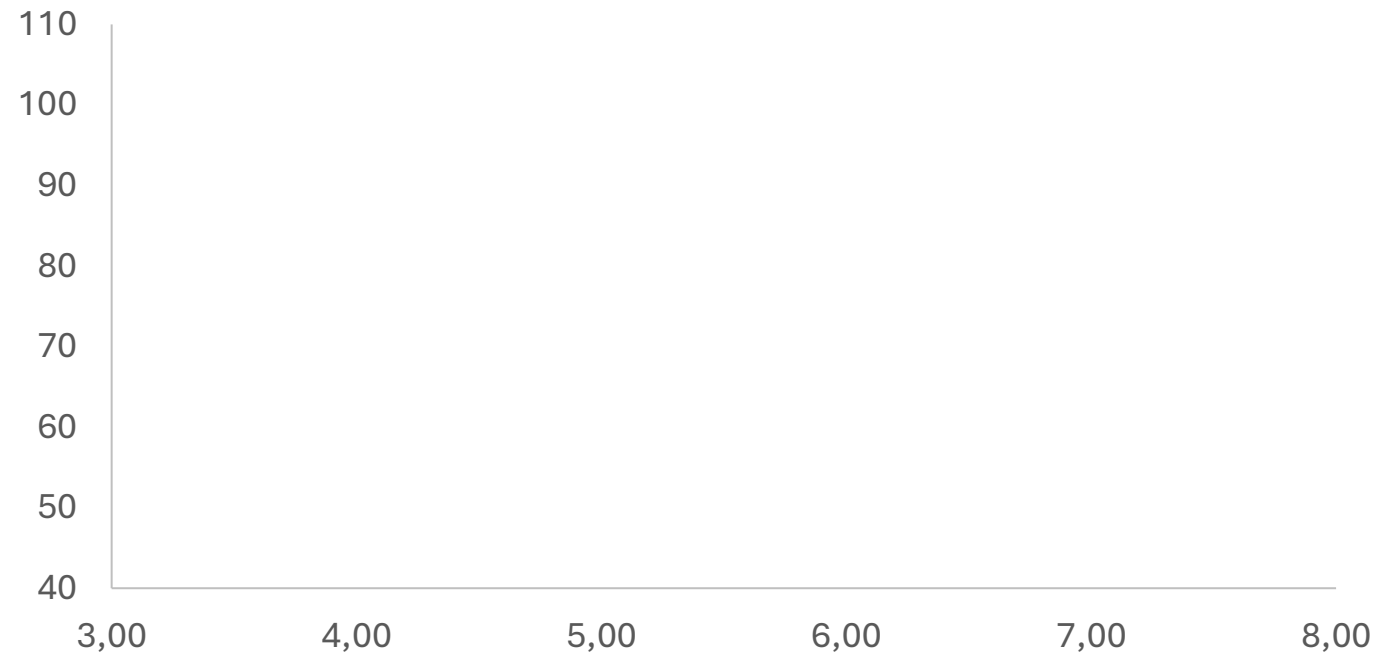
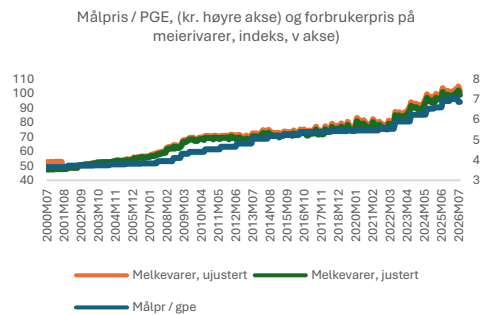

Det nytter: Endringer i pris til bonde gir endring i forbrukerpris

- Priser stiger, stort sett, men i ulik grad
- Det er sterk samvariasjon mellom melkepris til bonde og pris på meierivarer til forbruker
- En sannsynlig effekt, tross ganske mye «støy» i relasjonen

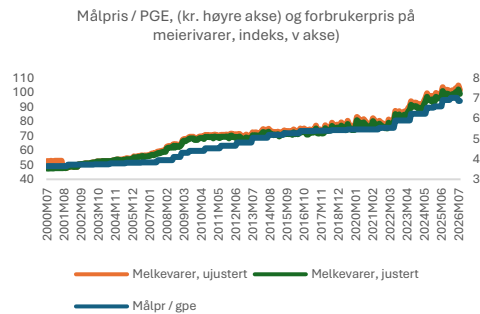
Det er sterk samvariasjon mellom melkepris til bonde og pris på meierivarer til forbruker

Månedssdata 2000.7-2026.8

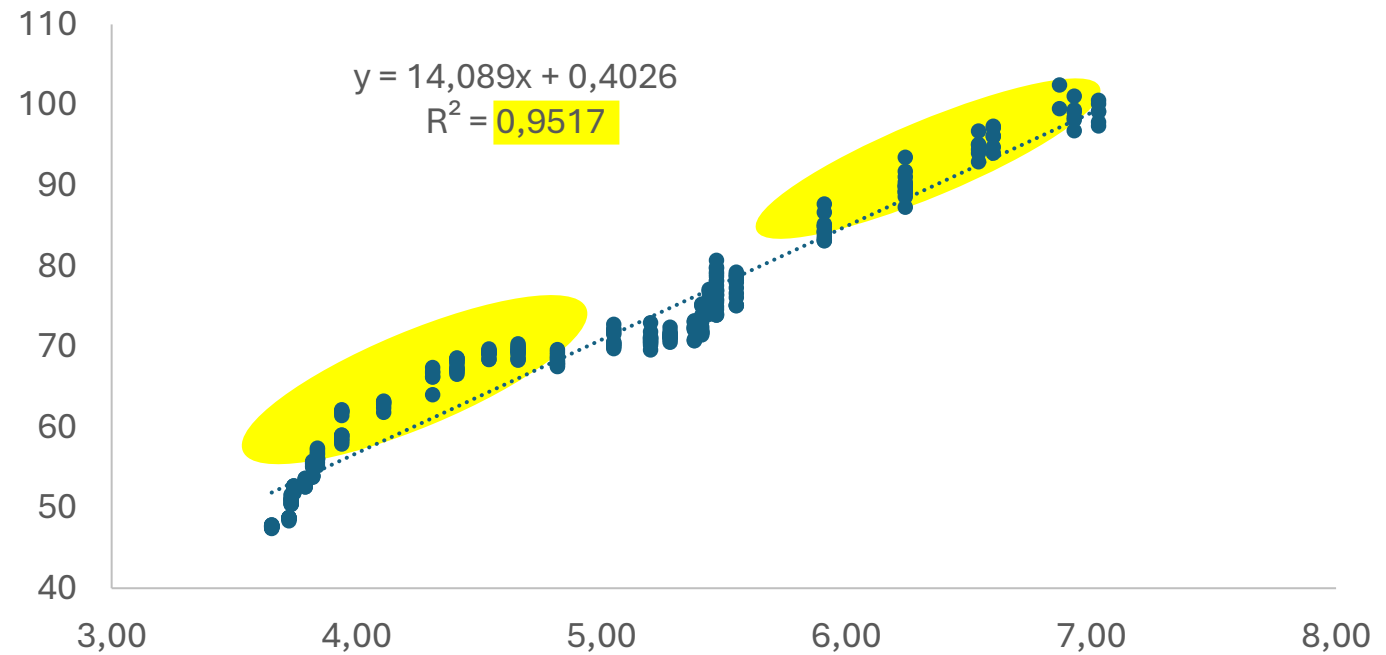

Det er sterk samvariasjon mellom melkepris til bonde og pris på meierivarer til forbruker

Månedssdata 2000.7-2026.8

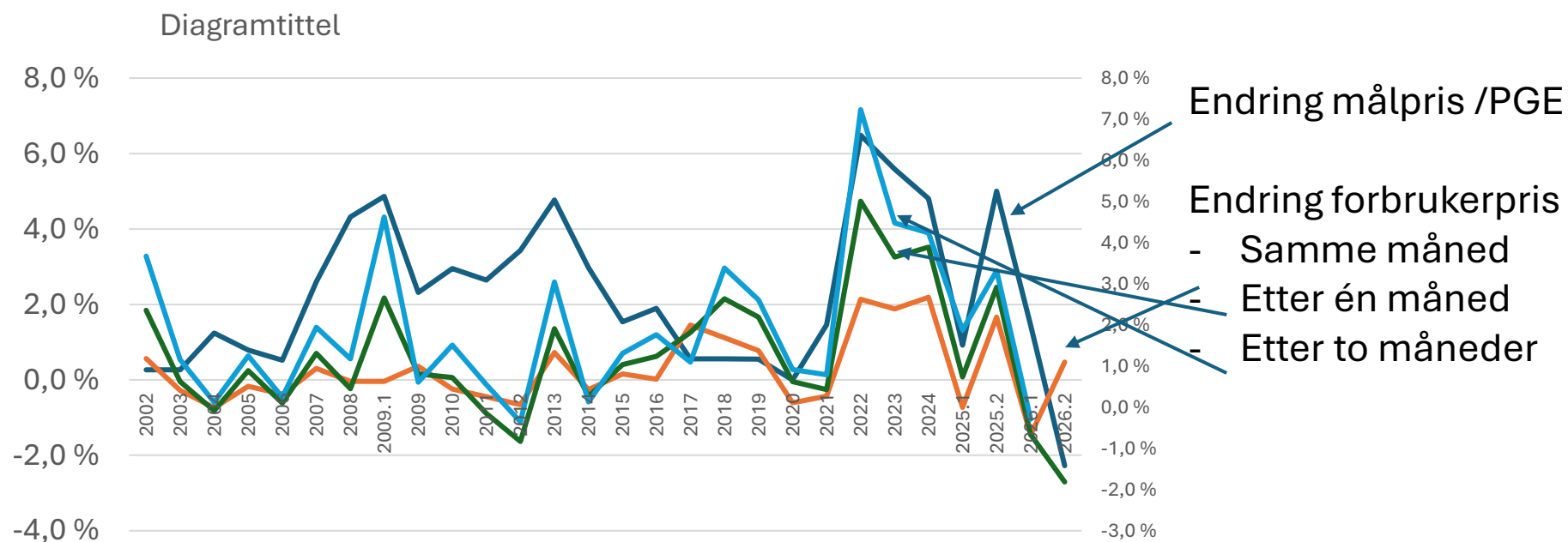

Meierivarer, momsjustert, konsumprisindeks, mot målpris/PGE (horisontalt, kroner)

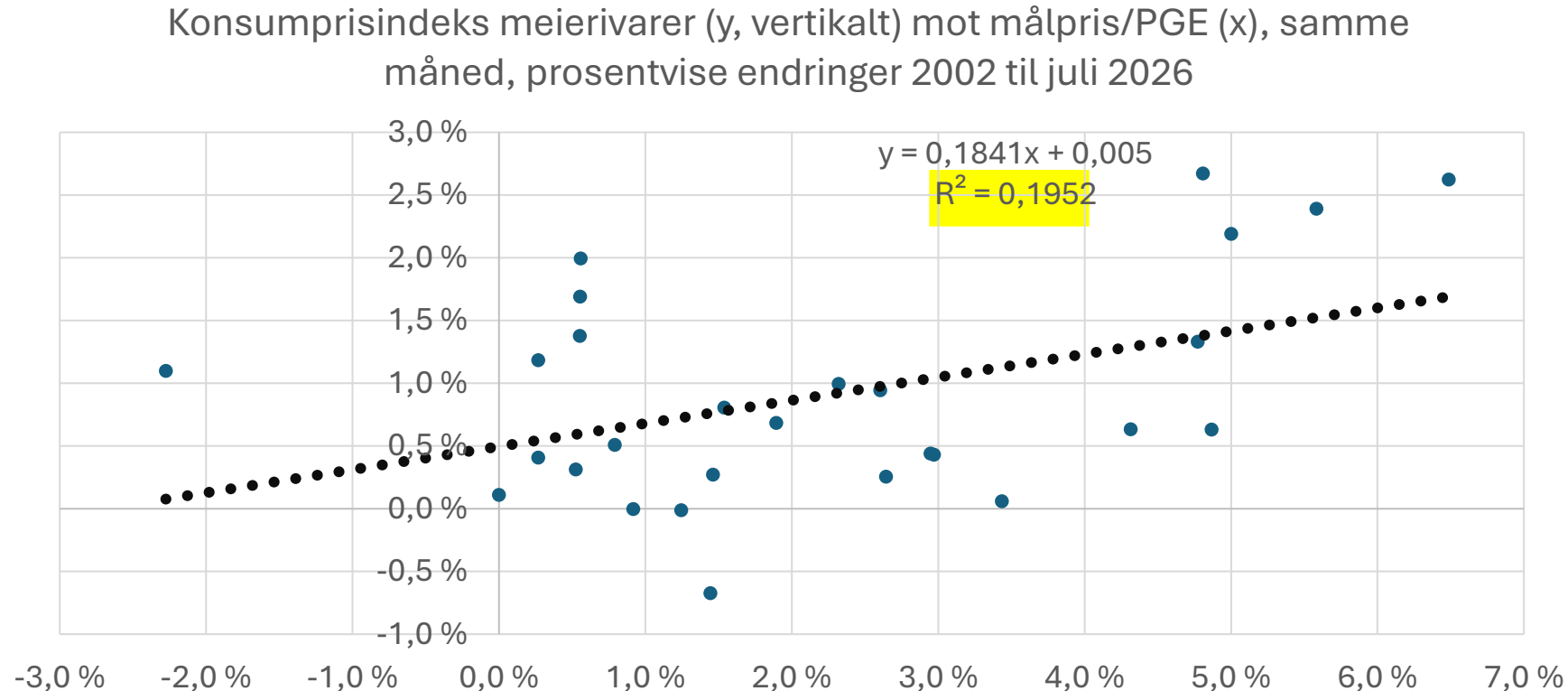

Sikrere holdepunkt for reell sammenheng ved å se på måneder med endring i målpris/PGE

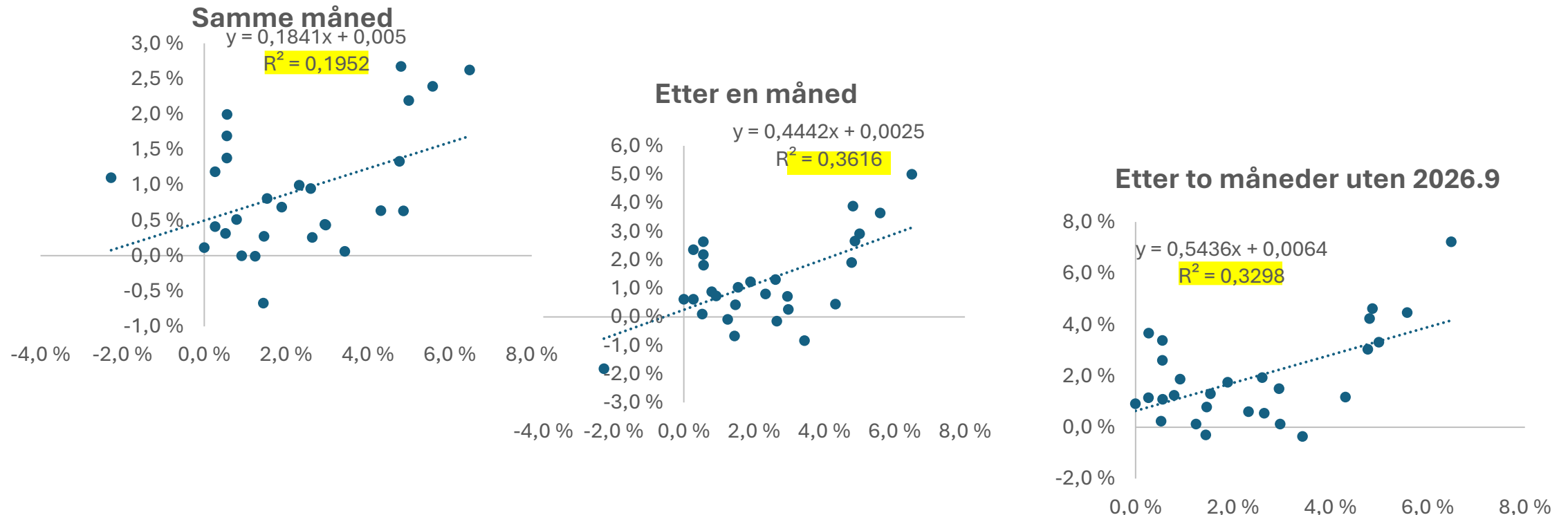
Prosentvise endringer i målpris/PGE og momskorrigert forbrukerpris

Samvariasjon mellom prosentvis endring i målpris/PGE og konsumprisindeks (KPI) for meierivarer; Glattede KPI-data, 2002-2026.7

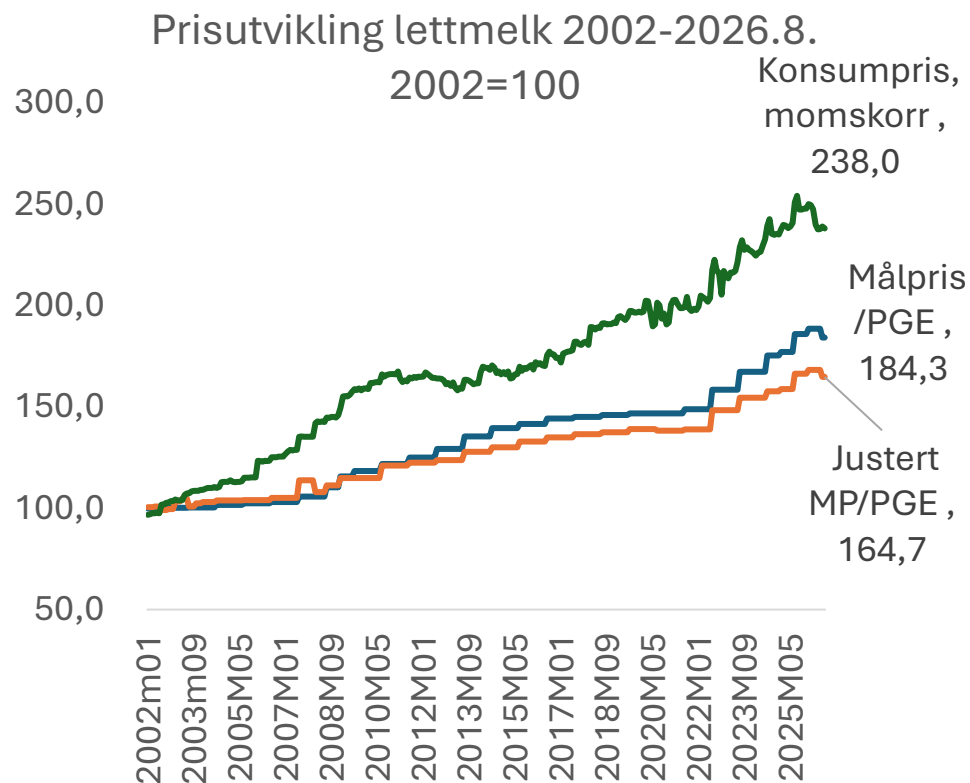

Forklaringsgrad og mulig effekt styrkes over tid.

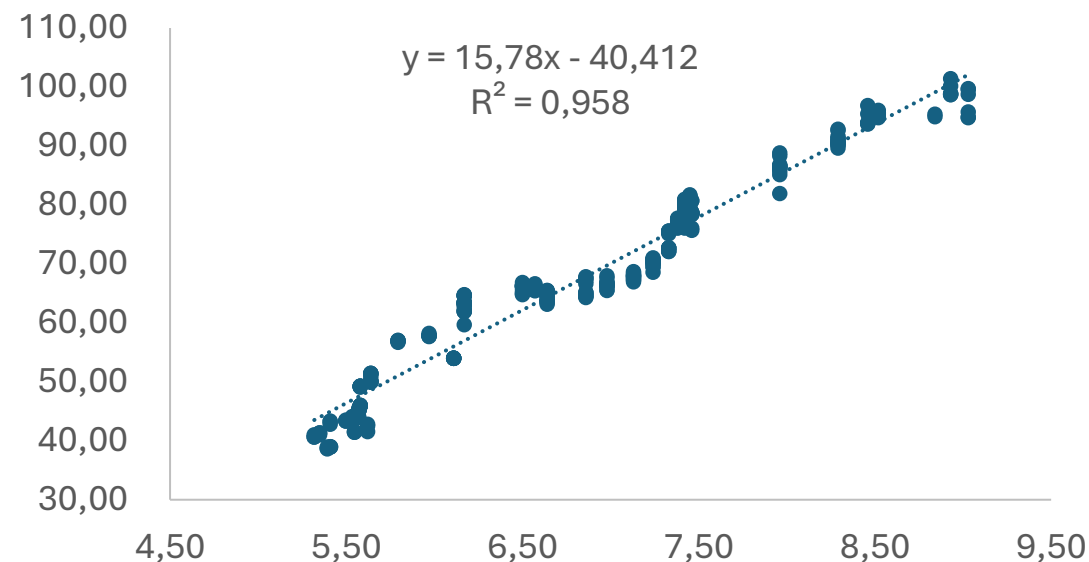

Mulig effekt tredobles fra samme til andre måned etter endringen i PGE/målpris
Den prosentvise «effekten» er likevel vesentlig lavere enn prosent-endring i pris til bonde.
Kroneeffekten kan være ganske lik.
Husk: usikkerhet.

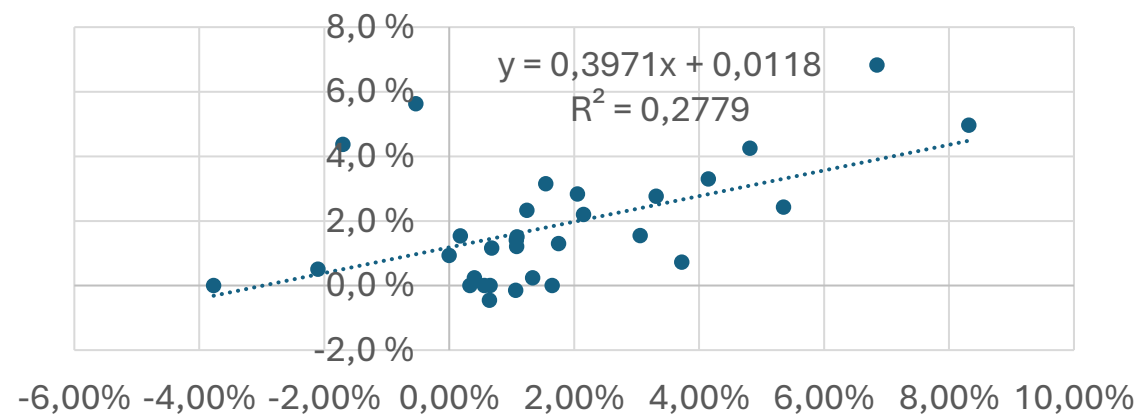
Også sammenheng mellom råvarepris og konsumpris for lettmelk.

Konsumpris mot PU justert målpris/PGE

Endring momskorr. konsumpris mot endring justert målpris/PGE s. mnd

En sannsynlig effekt, tross mye «støy»

- Samvariasjon kan bare sannsynliggjøre årsakssammenheng
- Grunn til forsiktighet
- Samvariasjonen forstyres av mye støy
 - Tradisjonelt
 - Overdrevne juliøkninger, når pris til bonde justeres
 - Korrigeres tilbake i august
 - Pris på meierivarer 2026
 - Ned 0,3 % i juni;
 - Opp 2,1 % i juli,
når pris til bonde gikk ned 2,3 %
 - Ned 3 % i august,
med skolestart,
og det er relativt normalt
 - Pluss betydelige andre overraskelser fra måned til måned sannsynligvis i god kjøpmannsånd
- Samt, mye korrigerende av data

Mye korrigerende av data

1. Konstruere relevant prisindeks
2. Glatting
3. Usikkerhet om faktiske målpriser
4. Momskorreksjoner
5. Korreksjoner for prisutjevning (PU-satser) for lettmelk

Det nytter å redusere prisen på rå melk

- Endringer i pris til bonde gir endring i forbrukerpris
- Det burde ikke overraske
- Likevel viktig å merke seg
- Grovt anslått; minst 90 – 95 prosent av pris til forbruker dekker rene kostnader
- Konkurransetilsynets Marginstudie 2024 og Samfunnsøkonomisk analyse, april 2026, kan tyde på relativt stabile, prosentvise marginer
- Kan bety
 - Kalkylene er ganske standardiserte og normale.
 - Tross iøyenfallende kampanjer, «momskutt», og billig påskegodt
- Betyr at når bøndene setter prisen ned, av hensyn til konkurranseevnen, er det sannsynligvis først og fremst forbrukerne som tjener på det.
i tillegg til norsk melkesektors konkurranseevne.

Likevel viktig å merke seg av tre grunner

- Verdikjedene for matvarer fungerer sannsynligvis ganske normalt over tid.
- Gir grunn til å tro at bondens melkepris påvirker meierisektorens konkurranseevne
- Fordi, det viktigste er å forholde seg til kostnader og produktivitet

TINE

Refleksjon rundt volummodellen, PGE- modellen og effekter for bonde

15 minutter

**Gunnar Dalen
TINE**

Grunnlaget: fra målpris til PGE

Sluttprotokoll fra forhandlingsmøte

16. mai 2024

**mellom staten og Norges Bondelag og
Norsk Bonde- og Småbrukarlag**

Fra målpris til PGE

- *Melk tas ut av målprismodellen; volummodellen innføres*
- *Endringen gjennomføres i løpet av andre halvår 2024*

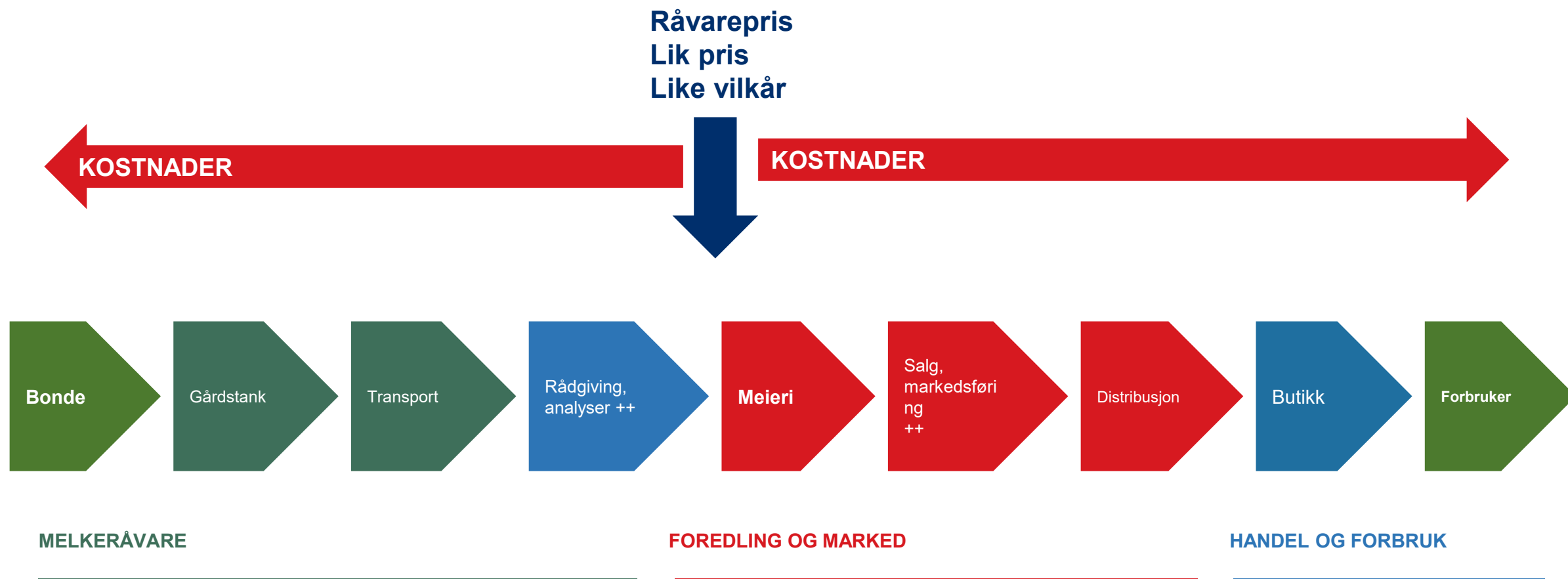
Prisstyringen

- *TINE SA setter og varsler en prisambisjon (planlagt engrospris) for neste halvår*
- *Åpne prinsipper; hensyn til konkurransekraft, volum, produsentøkonomi, hele landet*

Stabilitet

- *Endringen skal ikke i seg selv gi endrede priser til bonde, industri eller forbruker*
- *Mer markedsbasert system gir noe større usikkerhet om prisutvikling*

Utfordring: Prisendring representantvare

Løsning: prismodell for fastsettelse av endring av PGE

Volummodell + PGE-modell

PGE-modellen forutsetter:

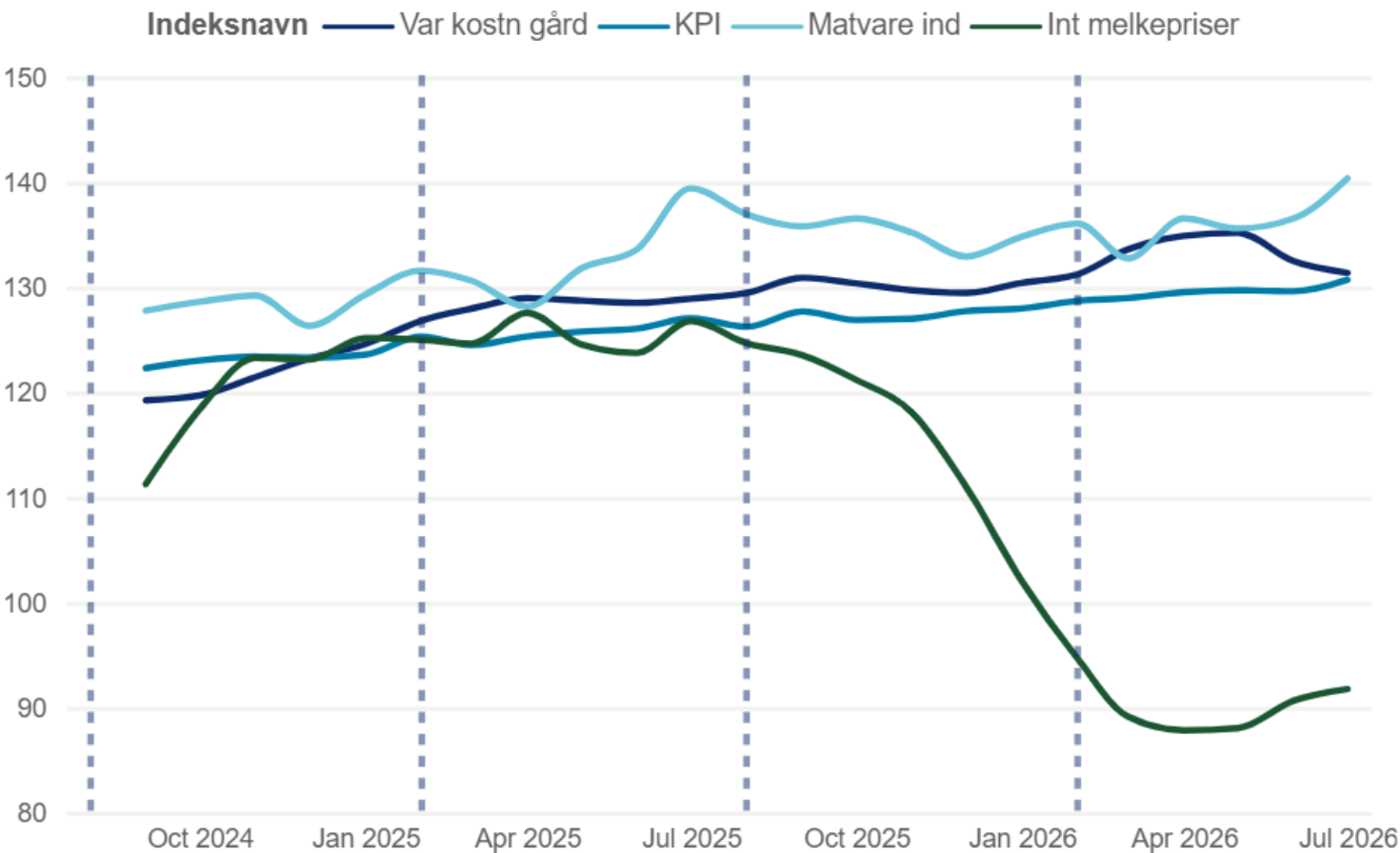
- Kvoteordningen
- Prisutjevningsordningen
- Tollvernet
- Samvirkebasert markedsregulering

PGE-modellen skal gi trygghet for alle deler av verdikjeden:

- Forutsigbarhet
- Stabilitet
- Tillit
- Konkurransenøytralitet

Endringsmodell, ikke nivåmodell

Indikator	Kilde	Vekting
Kostnadsutvikling i samfunnet (KPI)	Norges Bank	50
Kostnadsutvikling variable kostnader melkeproduksjon	NIBIO	25
Markedsutvikling mat og alkoholfrie drikkevarer	SSB	10
Internasjonale melkepriser	Internasjonale tall	15

Presseklipp – PGE i mediebildet

Bondebladet · 13. februar 2025 (Gunnar Dalen, TINE)

Dalen: – Vi må bygge forutsigbarhet

«Vi så et behov for å skape mest mulig forutsigbarhet og stabilitet.»

Bondebladet · 11. april 2025

Melkeprisen fastsatt for andre halvår

«Det er en økning på 33 øre fra i dag.»

Bondebladet · 14. oktober 2025

PGE opp 10 øre for 1. halvår 2026

«Det er økning i KPI og variable kostnader på gården som er de sterkeste driverne i modellresultatet.»

Bondebladet · 9. april 2026

Tine setter ned melkeprisen

«Tine setter ned prisen for melk med 16 øre.»

Hordan har det gått?

PGE-modellen:

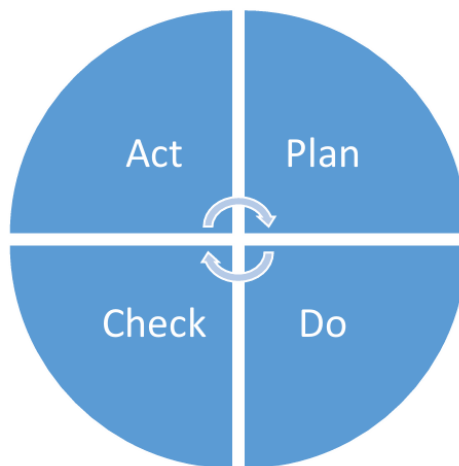
- Prisen fastsettes nå etter en modell, ikke gjennom stortingsvedtak om målpris
- Partene la til grunn at endringen i seg selv, ved overgangsyeblikket, ikke skulle gi endrede priser til bonde, industri eller forbruker
- Mer markedsbasert prissystem gir større usikkerhet om prisutvikling og prisvariasjon enn målprismodellen ga
- 2 endringer per år
- **Prisen gikk nettopp ned**

Sikkerhetsventilen:

- Force majeure / andre kjente vesentlige endringer
- **Ikke brukt**

Overordnede refleksjoner

- Ordningene må få virke over tid
 - Volummodell
 - PGE-modell

- Behov for økt kunnskap
 - «Mye av kritikken retter seg mot både målpris og volummodell, og har ikke noe med omleggingen å gjøre»

- Prof. Steinar Vagstad, 07.11.2025

